

Відгук

офіційного опонента доктора економічних наук, професора, професора кафедри
фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
АЛЕСКЕРОВОЇ Юлії Володимирівни

на дисертацію **Клименка Володимира Олександровича**
«Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань
07 «Управління та адміністрування»

Актуальність обраної теми дослідження

Сучасний етап розвитку аграрної економіки України характеризується поглибленням ризикогенності господарського середовища та зростанням потреби у фінансових механізмах компенсаційного й превентивного характеру. Аграрний сектор, який формує значну частку валютних надходжень і забезпечує продовольчу безпеку держави, функціонує в умовах поєднання кліматичних змін, ринкової нестабільності, інституційних трансформацій та воєнних викликів. Така багатовекторність загроз зумовлює необхідність формування ефективної системи перерозподілу ризиків, здатної забезпечити безперервність виробництва та інвестиційну привабливість галузі.

У цьому контексті страхові послуги набувають стратегічного значення як інструмент довгострокового згладжування фінансових втрат та підвищення адаптивності суб'єктів аграрного бізнесу. Йдеться не лише про класичні механізми відшкодування збитків, а про інтегровану систему ризик-менеджменту, що передбачає застосування актуарних моделей, індексних продуктів, партнерських схем із банківським сектором і державою, а також використання цифрових технологій моніторингу та оцінювання ризиків.

Водночас вітчизняний ринок аграрного страхування залишається структурно незбалансованим. Обмежена диверсифікація страхових продуктів, недостатня участь малих і середніх товаровиробників, фрагментарність державної підтримки, низький рівень перестраховального захисту та повільна імплементація інновацій стримують формування повноцінної системи страхового забезпечення аграрного виробництва. Існуюча модель не повною мірою відповідає масштабам сучасних ризиків і не забезпечує належного рівня фінансової стабільності галузі.

Актуальність дисертаційної роботи посилюється також необхідністю гармонізації національного страхового законодавства з європейськими

стандартами регулювання, впровадження принципів прозорості, надійності та платоспроможності страховиків. Євроінтеграційні процеси відкривають нові можливості для розвитку аграрного страхування, водночас висувуючи підвищені вимоги до якості фінансових інститутів і механізмів управління ризиками.

Таким чином, дисертаційне дослідження Клименка В. О. є актуальним і науково значущим, а його результати мають практичну спрямованість, оскільки формують концептуальні засади розвитку страхових послуг в аграрному секторі та сприяють підвищенню фінансової стійкості економіки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Клименка В. О. виконана в межах науково-дослідної діяльності Уманського національного університету та відповідає комплексній темі «Концептуальні засади та механізми сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0121U112522). Тематика дослідження органічно інтегрована у зазначений науковий напрям і спрямована на розвиток фінансових інструментів забезпечення стійкості базових секторів національної економіки.

У межах реалізації наукової теми автором поглиблено теоретико-методичні засади розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України, здійснено аналіз стану та тенденцій розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України, а також розроблено концептуальні підходи та стратегічні напрями розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України з урахуванням сучасних ризиків та трансформаційних викликів. Отримані результати конкретизують наукові положення щодо формування ефективної моделі розвитку страхових послуг як складової фінансового забезпечення аграрного виробництва.

Дисертаційне дослідження узгоджується з пріоритетами державної політики у сфері розвитку аграрного сектору, підвищення стійкості фінансової системи та забезпечення економічної безпеки України, що визначає його практичну значущість в умовах трансформаційних процесів і післявоєнного відновлення національної економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз змісту дисертації свідчить про належний рівень наукової аргументації та методичної виваженості отриманих результатів. Обґрунтованість сформульованих положень забезпечується чіткою логікою дослідження, узгодженістю його мети, завдань, об'єкта і предмета, а також

коректним застосуванням сучасного інструментарію економічного аналізу. Теоретичні узагальнення спираються на критичне опрацювання вітчизняних і зарубіжних джерел, що дозволило автору сформулювати власну наукову позицію щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України.

Достовірність висновків підтверджується використанням офіційних статистичних матеріалів, аналітичних звітів, нормативно-правових актів та результатів практичної діяльності учасників страхового ринку. У роботі простежується системність аналізу – від розкриття економічної сутності страхових послуг і дослідження ризиків аграрного виробництва до оцінювання тенденцій функціонування страхових послуг в аграрному секторі економіки України та розроблення стратегічних орієнтирів їх удосконалення. Запропоновані концептуальні підходи та рекомендації ґрунтуються на виявлених тенденціях і проблемах, що забезпечує їхню прикладну релевантність.

Наукові положення, викладені у дисертації, характеризуються внутрішньою логічною завершеністю, послідовністю та доказовістю. Висновки кореспондують із поставленими завданнями дослідження, не містять декларативних тверджень і відображають результати авторських аналітичних узагальнень. Практичні рекомендації є обґрунтованими, структурованими та орієнтованими на вдосконалення механізмів розвитку страхових послуг в аграрному секторі з урахуванням сучасних економічних і інституційних викликів.

Загалом ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій можна оцінити як високий, що підтверджує належний рівень виконання дисертаційного дослідження та його відповідність вимогам до робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечуються комплексним використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, логічною послідовністю наукового аналізу, значним обсягом опрацьованих статистичних, аналітичних та нормативно-правових матеріалів, а також узгодженістю теоретичних узагальнень із результатами емпіричного аналізу розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується застосуванням системного, інституційного, інтеграційного та ризик-орієнтованого підходів,

що дозволило забезпечити наукову аргументованість висновків і практичних рекомендацій.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у поглибленні теоретико-методичних засад розвитку страхових послуг в аграрному секторі та формуванні сучасного концептуального бачення аграрного страхування як інтегрованої системи управління ризиками, орієнтованої на забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств. Автором запропоновано новий науковий підхід до формування страхових послуг в аграрній сфері, який базується на поєднанні принципів ризик-орієнтованості, адаптивності, модульності, технологічної інтегрованості та клієнтоорієнтованості, що дозволяє перейти від традиційної компенсаційної моделі страхування до проактивної моделі управління аграрними ризиками.

Важливим елементом новизни є удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності страхових продуктів через використання інтегральних показників, що агрегують систему часткових індексів і забезпечують багатовимірну формалізовану оцінку страхового захисту з позицій його впливу на фінансову стійкість аграрних підприємств. Це розширює аналітичні можливості обґрунтування напрямів модернізації страхового забезпечення аграрного виробництва.

У роботі дістали подальшого розвитку наукові положення щодо класифікації та типології страхових послуг у сільськогосподарському виробництві на основі інтеграції ознак об'єктів страхування, видів ризиків, рівня страхового покриття, методів оцінювання збитків та їх впливу на фінансові результати агропідприємств, що забезпечує більш комплексну характеристику страхових продуктів і підвищує якість управлінських рішень у системі аграрного ризик-менеджменту.

Наукову новизну становить також удосконалення інтеграційного підходу до оцінки ефективності класичних страхових інструментів в аграрному секторі, що поєднує аналіз фінансових показників, структурних змін страхового портфеля та ризикового профілю галузі. На цій основі автором обґрунтовано їх обмежену ефективність, низький рівень страхового покриття та необхідність доповнення традиційних моделей параметричними та індексними інструментами як більш адаптивними механізмами управління аграрними ризиками.

Суттєвим науковим результатом є розвиток підходів до аналізу параметричних страхових моделей, що дозволило встановити їх високу адаптивність, масштабованість і домінування у структурі страхових програм, водночас виявивши дисбаланс між ефективністю управління індивідуальними ризиками та фінансовою вразливістю страхових портфелів. Це стало

підґрунтям для обґрунтування доцільності диверсифікації страхових продуктів, удосконалення механізмів управління системними ризиками та підвищення фінансової стійкості аграрного страхування.

Дістали подальшого розвитку теоретичні положення щодо сутності страхових послуг в аграрному секторі як інтегрованого фінансово-економічного та інституційно-цифрового інструменту стабілізації аграрного виробництва, а також наукові підходи до системного аналізу економічних, правових та інституційних чинників розвитку аграрного страхування в Україні. Автором обґрунтовано доцільність переходу до проактивних адаптивних систем управління ризиками, що поєднують страхові, фінансові, цифрові та державні механізми підтримки аграрного сектору.

Вагомим проявом новизни є комплексна аналітична оцінка сучасного стану та тенденцій розвитку страхових послуг в аграрному секторі України на основі інтеграції кількісних і якісних показників, що дозволило ідентифікувати системну периферійність сегменту, інституційні обмеження його розвитку та високу залежність від державної підтримки та міжнародного перестраховування. На цій основі сформовано науково обґрунтовані рекомендації щодо модернізації ринку через спеціалізацію страховиків, впровадження параметричних і гібридних продуктів, розвиток цифрових технологій, використання інструментів big data та дистанційного моніторингу ризиків.

Практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, є логічно пов'язаними з отриманими науковими результатами, відзначаються прикладною спрямованістю та можуть бути використані у діяльності страхових компаній, органів державного регулювання та суб'єктів аграрного бізнесу при формуванні ефективної системи страхового захисту. У сукупності це свідчить про достатній рівень наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, що мають вагоме наукове та практичне значення для розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України.

Практичне значення й впровадження результатів дослідження

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у комплексному обґрунтуванні механізмів розвитку страхових послуг як інструменту фінансової стійкості аграрного сектору. Запропоновані концептуальні підходи та методичні розробки дозволяють системно інтегрувати страхові продукти в процес управління ризиками аграрного виробництва, підвищити ефективність страхового захисту та оптимізувати фінансові й операційні рішення аграрних підприємств.

Впровадження результатів дослідження відбулося як у практичній, так і в освітній площині. Розроблені принципи організації взаємодії страховиків та аграрних товаровиробників сприяли підвищенню клієнтоорієнтованості та ефективності бізнес-процесів страхових компаній (довідки № 1122 від 25.12.2024 р. та № 177/4 від 20.03.2025 р.). Методичні рекомендації щодо модернізації страхових продуктів і застосування інноваційних інструментів управління ризиками були використані агропідприємствами для зміцнення фінансової стійкості та управління екстремальними ризиками (довідка № 2317 від 10.01.2025 р.).

Дисертаційні напрацювання також інтегровані у навчальний процес Уманського національного університету, де вони використовуються при викладанні дисциплін «Страхова справа», «Аграрне страхування» та «Страховий менеджмент», що підвищує якість професійної підготовки студентів та формує компетенції, необхідні для реалізації страхових стратегій у сучасному аграрному секторі (довідка № 1957/01-10 від 24.09.2025 р.).

Таким чином, практична цінність дослідження проявляється у здатності його результатів впливати на розвиток національного ринку аграрного страхування загалом та на вдосконалення страхових послуг у аграрному секторі зокрема, сприяючи модернізації управлінських підходів і формуванню сучасної фінансової культури в галузі.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Клименка В. О. відображено у 23 наукових публікаціях, серед яких 7 статей у фахових виданнях України категорії Б, 14 тез доповідей та 2 публікації в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 7,87 умовних друкованих аркушів, з яких особистий внесок здобувача складає 4,38 умовних друкованих аркушів.

Здобувач у публікаціях виклав власний науковий підхід до вирішення актуальних проблем розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Теоретичні положення, методичні розробки, практичні рекомендації та висновки отримані особисто здобувачем і належним чином аргументовані. У співавторських працях використано лише ті ідеї та результати, які належать особисто автору, що забезпечує повну прозорість та коректне відображення авторського внеску.

Таким чином, опубліковані матеріали підтверджують послідовне викладення наукових положень, їх достовірність та повноту, а також свідчать про наукову самостійність здобувача і високий рівень його дослідницької активності.

Основний зміст роботи

Дисертаційна робота Клименка Володимира Олександровича є комплексним науковим дослідженням теоретико-прикладного характеру, присвяченим розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад формування та розвитку страхових послуг і розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення їх ефективності та зміцнення фінансової стійкості аграрних підприємств. Структура дисертаційної роботи є логічно виваженою та відповідає поставленій меті і завданням дослідження. Робота включає анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (200 найменувань) та 4 додатки (6 таблиць і 17 рисунків). Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок, із яких 137 сторінок припадає на основний текст, що містить 7 таблиць і 20 рисунків.

У вступі (с. 23-33) обґрунтовано актуальність теми, зумовлену високою ризикованістю аграрного виробництва, посиленням кліматичних, економічних та інституційних викликів і недостатнім розвитком страхових послуг. Сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, методичну основу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, наведено відомості про їх апробацію.

У першому розділі (с. 34-63) проаналізовано еволюцію наукових підходів до трактування страхових послуг, показано трансформацію страхування від компенсаційного механізму до комплексної системи управління ризиками з використанням фінансових, організаційних та цифрових інструментів. На основі сучасних концепцій запропоновано авторське визначення страхових послуг як багаторівневого механізму управління ризиками, спрямованого на забезпечення безперервності виробництва та фінансової стійкості підприємств. Акцентовано важливість інтегрованої ризик-орієнтованої моделі страхових послуг.

Системно проаналізовано економічні, інституційні та правові чинники розвитку страхових послуг, обґрунтовано необхідність взаємодії держави, страхових компаній і агровиробників. Запропоновано класифікаційну модель страхових продуктів за об'єктами, видами ризиків, рівнем покриття та методами оцінки збитків. Досліджено структуру ризиків аграрного виробництва й доцільність переходу до проактивної адаптивної моделі управління, що інтегрує страхування, фінансові інструменти та цифрові технології.

У другому розділі (с. 64-106) здійснено аналіз сучасного стану та динаміки розвитку страхових послуг в аграрному секторі України у 2018-2024 рр. Встановлено, що ринок аграрного страхування є структурно

периферійним, характеризується низьким рівнем проникнення та нестійкою динамікою страхових премій. Класичні страхові інструменти залежать від державної підтримки та вразливі до екстремальних погодних явищ. Параметричні моделі демонструють вищу оперативність і нижчі транзакційні витрати, проте супроводжуються ризиком концентрації портфеля та синхронізації виплат. Проаналізовано інституційну трансформацію ринку, тенденції впровадження цифрових інструментів оцінки ризиків та розвитку партнерських каналів реалізації страхових продуктів.

У третьому розділі (с. 107-155) обґрунтовано напрями модернізації страхових послуг на засадах інноваційності та ризик-орієнтованості. Показано вплив цифрових технологій на всі етапи страхового процесу для підвищення прозорості й фінансової стійкості ринку. Розроблено концептуальний підхід до формування страхових послуг на принципах адаптивності, модульності та клієнтоорієнтованості. Емпірична апробація засвідчила обмежений рівень ефективності чинних продуктів і потребу їх комплексного вдосконалення. Обґрунтовано перспективи розвитку аграрного страхування на основі параметричних моделей і розроблено дорожню карту впровадження. Узагальнення міжнародного досвіду визначило публічно-приватну модель як найбільш релевантну для України.

Таким чином, дисертаційна робота Клименка В. О. вирізняється високим рівнем теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості. Автор поєднав аналітичні й експертні методи, що забезпечило комплексну оцінку ризиків і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі. Автор наголошує на важливості інтегрованої, ризик-орієнтованої моделі страхових послуг для зміцнення фінансової стійкості аграрного сектору.

За своєю структурною побудовою, логікою викладу та повнотою розкриття результатів дослідження дисертаційна робота Клименка В. О. повністю відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затверджених чинним наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), а також положенням «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Відсутність порушення академічної доброчесності

У процесі детального ознайомлення з дисертаційною роботою Клименка В. О. на тему «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки

України» та відповідними науковими публікаціями здобувача не виявлено фактів порушення принципів академічної доброчесності.

Дисертація виконана самостійно, є завершеним кваліфікаційним науковим дослідженням і містить авторські наукові положення, обґрунтовані висновки та практичні рекомендації. Теоретико-методичні положення, елементи наукової новизни та практичні результати здобувач отримав особисто, що підтверджується логікою викладу, послідовністю аргументації та використанням репрезентативної інформаційної бази.

Використані джерела, статистичні дані, нормативно-правові документи та інші матеріали належним чином оформлені відповідно до академічних стандартів. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає принципам академічної доброчесності та вимогам, які висуваються до наукових робіт для здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження

Незважаючи на високий науковий рівень дисертації та її практичну значущість, можна виділити окремі дискусійні положення та зауваження, що потребують подальшого обговорення:

1. Розгляд проблематики ризиків в аграрному виробництві та методів їх управління в умовах соціально-економічних трансформацій засвідчує, що страхові послуги обґрунтовано інтерпретовано автором насамперед як інструмент забезпечення фінансової стабільності аграрного сектору. Такий підхід є логічним і методично виваженим (підрозділ 1.4 «Ризики в аграрному виробництві та методи їх управління в умовах соціально-економічних трансформацій»).

Водночас отримані результати формують підґрунтя для ширшої наукової дискусії щодо соціально-економічного виміру страхування, зокрема його впливу на функціонування місцевих громад, динаміку зайнятості у сільському господарстві та зміцнення соціальної стійкості сільських територій. З огляду на процеси цифровізації та модернізації аграрного виробництва доцільним видається поглиблення аналізу ролі страхування як інструменту не лише фінансової, а й комплексної соціально-економічної адаптації аграрного сектору до трансформаційних викликів.

2. Дискусійним аспектом дослідження є інтерпретація результатів аналізу сучасного стану та динаміки розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Обґрунтований висновок щодо периферійності та недостатньої розвиненості аграрного страхування як сегмента страхового ринку є логічним і підтвердженим емпіричними даними (підрозділ 2.1 дисертаційної роботи). Водночас виявлені тенденції свідчать про системний

характер проблем його функціонування, що зумовлює доцільність розгляду кількісних показників у ширшому аналітичному контексті – з урахуванням макроекономічних, інституційних та ризикових чинників розвитку аграрного сектору.

Додаткового осмислення потребує вплив зовнішніх шоків, воєнних ризиків, трансформації державної політики підтримки аграрного виробництва на динаміку страхових премій та рівень проникнення страхового покриття. Такий підхід дозволив би розширити інтерпретацію виявлених структурних дисфункцій і поглибити розуміння обмежень чинної моделі аграрного страхування.

3. У підрозділі 3.1 («Інноваційні технології в аграрному страхуванні: тенденції впровадження та потенціал розвитку») переконливо продемонстровано стратегічну роль інноваційних технологій у трансформації аграрного страхування та підвищенні ефективності управління ризиками. Разом із тим, доцільно було б більш глибоко дослідити механізми інтеграції цифрових та аналітичних рішень у практичні моделі страхових продуктів, зокрема їх вплив на зниження операційних витрат, підвищення прозорості врегулювання та адаптивність до регіональних і кліматичних особливостей. Крім того, актуально було б оцінити потенційні бар'єри впровадження інновацій, пов'язані з кадровими компетенціями, нормативним середовищем та готовністю агропідприємств, що дозволило б окреслити конкретні шляхи розвитку технологічно інтегрованих страхових продуктів і підкріпити стратегічну роль державної політики та публічно-приватного партнерства.

4. Попри те, що автор детально описав сценарії розвитку параметричного страхування та запропонував поетапну дорожню карту впровадження, дискусійним залишається питання практичної реалізації та прийнятності таких моделей для малих і середніх аграрних господарств (підрозділ 3.3 дослідження). Зокрема, залишається відкритим, наскільки ефективно ці господарства зможуть користуватися складними технологічними інструментами (смарт-контракти, API, супутникові індекси), враховуючи обмежену цифрову грамотність, доступ до технологій та фінансові можливості. Науково цікавим було б дослідити механізми адаптації параметричних продуктів до потреб малих господарств, включаючи освітні програми, субсидії на цифрову інфраструктуру та спрощені страхові продукти, що дозволило б оцінити реальний потенціал масштабування системи страхового захисту в умовах України.

Вказані дискусійні положення та рекомендації відображають наукову позицію офіційного опонента, окреслюють можливі шляхи удосконалення

дослідження і не знижують високого рівня теоретичної обґрунтованості та практичної значущості дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Робота Клименка В. О. виконана на високому науково-фаховому рівні і повністю узгоджується з темою та профілем спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Дисертація має чітко структуровану форму, включає всі обов'язкові розділи та додатки, а результати дослідження вирізняються науковою новизною та практичною значущістю. Запропоновані автором підходи та рекомендації сприяють удосконаленню механізмів страхового захисту та управління аграрними ризиками, розвитку страхових послуг в аграрному секторі та зміцненню фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, що підкреслює високий рівень наукової самостійності та компетентності здобувача.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Клименка Володимира Олександровича «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України» є завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності забезпечують вирішення конкретного наукового завдання щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. У межах дослідження обґрунтовано теоретико-методичні засади, здійснено комплексний аналіз розвитку страхових послуг в аграрному секторі та розроблено концептуальні підходи й стратегічні напрями їх удосконалення, що мають прикладне значення для підвищення ефективності управління аграрними ризиками та фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування (галузь знань 07 – Управління та адміністрування). Тема роботи є актуальною та відображає сучасні наукові підходи до розвитку системи страхових послуг у аграрному секторі, узгоджених із пріоритетами національної політики фінансового забезпечення агропромислового комплексу.

Матеріал викладено науковим стилем у логічній послідовності. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації автора обґрунтовані, методично виважені та апробовані як у наукових публікаціях, так і під час науково-практичних конференцій. Робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності та чинного законодавства України у сфері авторського права.

В цілому дисертація відповідає вимогам щодо структури, змісту, наукового рівня та оформлення, установленим пп. 5–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), а автор роботи – Клименко Володимир Олександрович – на підставі викладених оцінок і результатів дослідження заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Офіційний опонент,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

Юлія АЛЕСКЕРОВА